

Kullanılmayan Giysilerin Değerlendirilmesinde Çalışan Kadınların Ekolojik Yaklaşımları*

Ecological Approaches of Labouring Women on Recycle of Unused Clothes

Emine KOCA**
Deniz Sinan ÇAĞMAN

ÖZET

Çalışan kadınların sosyal yapıdaki aktiviteleri, kültürel birikimleri, estetik anlayışları ve çalışma hayatı ile toplumda bir sosyal mevki edinme çabaları içinde, giyim tarzları büyük önem taşımaktadır. Buna paralel olarak giysi çeşidinin çoğalması çalışan kadınların giysi kullanım süresini azaltmakta ve her yıl gardıroplarda bekleyen ve farklı şekillerde elden çıkarılan giysilerin bir kısmı çöpe atılmaktadır. Bu durumun çevresel sorunlara ve ekonomik kayıplara yol açtığı düşüncesinin çıkış noktasını oluşturduğu bu çalışmada, çalışan kadınların kullanım sonrası giysilerini değerlendirmede ekolojik yaklaşımlarını ve kullanmadıkları giysilerini nasıl değerlendirdiklerini belirlemek amacıyla, 505 çalışan kadının konu ile ilgili görüşleri alınmıştır. Elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre; çalışan kadınların çoğunlukla ihtiyaçları olduğu zaman ve sezon sonlarında giysi alışverişi yaptıkları, giymedikleri giysilerini giyebilecek kişilere vererek değerlendirdikleri, atık değerlendirme ve geri dönüşüm (recycling) gibi ekolojik yaklaşımlar konusunda yeterince bilgiye sahip olmadıkları ve organizasyonel bir destek alamadıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Giyim, Kullanılmış giysi, Ekolojik yaklaşım, Atık, Geri dönüşüm

Çalışmanın türü: Araştırma

ABSTRACT

In addition to reflecting personal characteristics of people, clothes are also determinative for status and they are characterized as a vital need, of which women care about selection and they mostly need support for selecting a particular cloth. Emphasize on wearing and toilette by women due to their very nature, sorted colors, styles and models of clothes lead to more comprehensive cloth preferences by women in comparison with men. When women started to more commonly involve working life, wearing styles also started to gain importance with regards the working environment and their working positions(Koca and Koç, 2008; 172).

Form and style of clothes are very important for women with regards the social activities, cultural background, aesthetic approach and attempts towards gaining a social position in the society via her working life. This importance causes divergence of clothes and accordingly, reduction in time of actively wearing a particular cloth. When type and forms of clothes are increased, a part of clothes left to the wardrobe and somehow disposed is led to garbage dump and it leads to visual, economical and environmental problems.

Getting more widespread due to globalization, the fashion trends gained a position directly influencing aesthetic tastes and wearing style with support of the media. Intense use of communication devices, recently, started to influence world's fashion, societies and human in a similar manner. Therefore, in addition to the increased wearing consumption, the inadequacy in recycling old clothes combined concepts of textile and ecology.

When this issue is examined from a wide perspective, feeling of employed women towards more care about wearing styles due to their positions and towards following fashion trends caused an increase in wearing styles and thus reduction in economic life of clothes. Thus, there is an accumulation in number of clothes unused and left to the wardrobe, and a substantial amount of clothes is directed to garbage dumps in our society lacking awareness on efficient cloth evaluation approach such as recycling and donation. This fact not only caused tremendous economic losses, but also it may damage ecological balance. Recently, as efforts are made by non-governmental organizations and environmentalist organizations for increasing awareness of society and the concept of global warming is in the agenda, particularly young generation tended ecological cloths, but it is known that these efforts are inadequate and the whole society should be more responsible on the issue of re-use of old clothes.

In this study which was conducted in the light of above mentioned condition leads to environmental problems and economic losses, in order to determine ecological approaches of working women towards reuse of unused clothes and how they reuse their unused clothes, views of 505 working women on this issue were obtained.

When this study is considered in terms of time and methodology, it is characterized as “descriptive, and if it is examined in terms of source of data and data collection tool, it is characterized as “survey” and moreover, population of this study comprises women working at public institutions and organizations as well as private sector. Sample group is comprised of 505 women working at public and private institutions (school, healthcare center etc) in city center, districts and villages of Ankara, Çorum and

* Bu makale, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde tamamlanmış olan “Çalışan Kadınların Giysi Kullanım Süreleri ve Kullanım Sonrası Giysileri Değerlendirme Yöntemleri” adlı yüksek lisans tezinden hazırlanmıştır.

** Doç. Dr., Gazi Üniversitesi

Samsun. Data used in this study is collected using a data collection tool which was developed by investigator and contains 3 sections and 22 questions. Similar studies and relevant literature were referenced when the tool was developed. In the first section of data collection tool, ten questions on demographics of working women are present, and 8 questions on apparel-buying behaviors of working women are included in the second section, while third section contains tripartite Likert scale consisting of 4 questions on cloth recycling methods of working women.

The resultant data was analyzed using Statistical Package of Social Sciences (SPSS 15.00). Percent and frequency distributions of data were obtained and reason and frequency of shopping by working women, their views and practices on recycling unused garments were tabulated and presented. In order to determine whether there is statistically significant relation between education, marital status and residence site of sample group and recycling methods of unused garments is present, Chi-square test was employed and data was analyzed at significance level of $p < .05$.

According to results of the study, it was determined that 39.9 % of working women in the age group of 20-25 years were high school graduates, while it is found that 55.6 % of married working women and 47.6 % of single working women were residing in Çorum. It was revealed that most working women bought apparel when garments of new season were released, while a substantial part of them did not continuously keep pace with fashion, and it was also found that they bought new garments as they do like to wear new apparel. It was found that working women usually make apparel shopping when they need or at the end of season, they wear new clothes in combination with old garments. In terms of recycling/reuse, most working women prefer to give unused garments to other people who may wear them.

It was concluded that a substantial part of working women is aware of the damage on state economy arising from disposing unused garments (economical perspective) and unused garments can be put into use by providing them to people who may need unused garments. It was determined that working women did not sell unused clothes in the form of second-hand garment, they withheld unused garments based on the view they might be worn in the future, they did not have adequate knowledge on ecological approaches such as waste management and recycling and they did not get organizational support.

Keywords: Dressing, Used Clothes, Ecologic Approach, Waste, Recycling

Type of Research: Research

Giriş

Bireyin kendi biyolojisi ile sosyal ve fiziksel çevresi arasında bir tampon olarak hareket eden giysiler, istenen görüntünün sunulmasında ve sembolik açıdan kişinin kimlik ifadesi olarak önemli rol üstlenmektedirler. Kişilerin giyinme isteği, giyinmenin temel fonksiyonu olan koruma özelliğinin yanında işlevsellik, estetiklik ve sosyo-kültürel faktörlerle çeşitlilik kazanmakta, özellikle kadınlar açısından estetik yanı daha önem taşımaktadır. Osgerby'ye (1988: 37) göre 1960'dan bu yana genç insanların ekonomik davranışlarındaki farklılık giysiye, magazin dergilerine, konserlere çok para harcamalarına neden olmakta ve onlar üzerinde kısa dönemli memnuniyet oluşturmaktadır (Autio ve Heinonen, 2004; 138). Özellikle kadınların psiko-sosyal yaşantısını ve estetik anlayışını en iyi yansıtan unsurlardan biri olan giyim, kişisel bir duruşun biçimsel simgesi haline gelerek, teknik boyutlarının ötesinde moda olgusu ile de bütünleşerek etkinliğini göstermektedir. Bunun yanı sıra çalışan kadınların sosyal yapıdaki aktiviteleri, kültürel birikimleri, estetik anlayışları ve çalışma hayatı ile toplumda bir sosyal mevki edinme çabaları içinde, giyim tarzları daha da büyük önem taşımaktadır.

Günümüzde çalışan kadın imajı oldukça değişmiş, ideal kadın simgesi "çağdaş, dinamik ve çalışan kadın" olarak ortaya konulmaya başlanmıştır. Çalışan kadınlar hem ekonomik özgürlükleri olması sebebiyle, hem de toplum içindeki zevk ve beğeni etkileşimine daha yoğun olarak maruz kaldıklarından, ev kadınlarına göre modayı daha yakından takip eden bir kategoriye her zaman korumuşlar ve modanın taşıyıcı grubu olarak tanımlanmışlardır (Özdemir, 2003; 16). Moda olgusu ve yeni olanı edinme isteği, çalışan kadınların giysi kullanım süresini azaltmakta, giysi çeşidinin çoğalmasıyla her yıl gardıroplarda bekleyen ve farklı yöntemler kullanılarak elden çıkarılan giysilerin bir kısmı çöpe atılmaktadır. Yakılarak, çürümeye bırakılarak, depolanarak veya başka yöntemlerle yok edilmeye çalışılan bu atıklar, çöp alanlarının genişlemesine ve zararlı gazlar oluşturmasının yanı sıra, ekonomik ve çevresel açıdan da sorunlara yol açmaktadır.

İncelenen ozon tabakası, azalan yeşil alanlar, artan hava ve su kirliliği gibi çevresel olumsuzluklar karşısında, özellikle gelişmiş ülkelerde duyarlı bir kamuoyu oluşmaya başlamıştır. Yapılan araştırmalar ile kirllettikten sonra temizlemenin maliyetinin, kirlletmeden önce alınacak tedbirlerin maliyetinden daha fazla olduğu, ayrıca bozulan ekolojik dengenin tekrar eski haline getirilmesinin mümkün olmadığı görülmüştür (Seventekin ve Özerdem, 1998; 6). Ekolojik dengenin bozulmasına neden olan atıklar arasında tekstil ürünlerinin önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir. Bu nedenle, ABD'de başlayan ve son 20 yılda tüm dünyada yaygınlaşan çevre hareketi tekstil sanayini de etkilemiştir. Bunun sonucu olarak "tekstil ekolojisi"

kavramı ortaya çıkmıştır. Eko Tekstil; insan ve çevre sağlığına zarar vermeden üretilebilen, kullanılabilen ve yok edilebilen kısacası ekolojik dengeyi bozmayan ürünlere denir (Kurtoğlu ve Şenol, 2004; 26).

Tekstil atıkları, suni ip fabrikalarından çıkan atıklar, tekstil imalatı atıkları, tüketicilerin tekstil atıkları olmak üzere üç ana grup altında toplanabilir (Ağdağ, 1999; 48). Tekstil üretim birimlerinde; parça kumaş, ilmar (iplik atıkları), şilte (pamuk balyalarında kullanılan kaneviçe), elyaf atığı, pamuk tozu, üstübu ve kadife tozu gibi endüstriyel katı atıklar oluşmaktadır. Üretim birimleri bu katı atıkların bir kısmını geri dönüşüm için hurdacılara satmakta, bir kısmını da çöpe atmakta veya yakmaktadırlar (Kozak, 2010; 65). İhtiyaç duyulmayan ve farklı yöntemlerle elden çıkarılan giysiler katı atıklar arasında yer almaktadır. TÜİK 2008 yılı verilerine göre Türkiye'deki sanayi grubunda yaratılan endüstriyel katı atık miktarının %4.37'sini tekstil ürünleri ve giyim eşyası imalat atıkları oluşturmaktadır (TÜİK, 2010).

Çöpe atılan tekstil ürünlerinin farklı yöntemlerle yok edilirken çevreye ve insanlara zarar vermemesi için, son yıllarda üzerinde önemle durulan konulardan birisi de "recycling" yani "geri dönüşüm" dür. Atıkların çeşitli işlemlerden geçirilerek yeniden hammadde haline getirilip tekrar üretim sürecine katılmasıyla oluşan geri dönüşüm sayesinde, kaynakların ekonomik kullanımı ve atıkların çevreye olan negatif etkilerinin azaltılması sağlanmaktadır.

Yücel ve Ekmekçiler (2008)'e göre geri kazanım ve yeniden kullanım teknolojileri: atıkların ve atık malzemenin yeni malzemelere dönüştürülerek yeniden kullanımlarını sağlayan, çevreye atılarak zarar vermelerini önleyen ve doğal kaynak tüketimini azaltan teknolojilerdir. Çevre politikalarının hedefi, insanların sağlık ve esenlik içerisinde yaşayabilecekleri bir çevreyi güvence altına almak, hava, su ve toprağı, bitki ve hayvanlar alemini, insanların zararlı etkilerinden korumak ve insanların faaliyetlerinden kaynaklanan hasar ve zararları ortadan kaldırmaktır (Budak, 2000; 31).

Ülkeler için artan ihtiyaçları karşılamanın şart olduğu günümüzde, bütün ulusların değişen ihtiyaçları karşılayabilmek için verimli bir endüstri tabanına ihtiyaç duyduğu, endüstri doğal kaynak tabanından malzeme çekerken çevreye hem ürün hem de kirlilik verdiği bir gerçektir (Demircanlı, 1998; 23). Kaynak israfını önlemenin yanında, hayat standartlarını yükseltme çabaları ve ortaya çıkan enerji krizi ile bu gerçeği gören gelişmiş ülkeler atıkların geri kazanılması ve tekrar kullanılması için yöntemler aramakta ve geliştirmektedirler (Gürer, 2005). Ülkemizde ve dünyadaki katı atıkların yönetiminin üç temel ilkesi vardır. Bunlar; az atık üretilmesi, atıkların geri kazanılması ve atıkların çevreye zarar vermeden bertaraf edilmesidir (Yıldızbaşı, 2007; 189).

Bu bağlamda, gerek üretimden kaynaklanan firelerin gerekse ürünlerin son kullanıcılar tarafından tüketildikten sonra ortaya çıkan atıkların birtakım süreçlerden geçirilerek ekonomiye kazandırılmaları gerekmektedir. Hangi konumda olursa olsun toplumdaki tüm bireylerin, özellikle tekstil ve hazır giyim sektörünün çok iyi bir tüketici kitlesi olan çalışan kadınların, bu konuda bilinçlendirilmeleri son derece önemlidir. Kullanılmayan giysilerin değerlendirilmesi ile bireysel olarak başlayan duyarlılık duygusunun farklı değerlendirme yöntemlerinin yaratılmasına, faydalı projelerin ve organizasyonların oluşmasına yol açarak, toplumdaki bilinçlenme sürecine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Böylece ülkenin sınırlı olan kaynakları daha efektif kullanılmış ve çevreye duyarlılık artmış olacaktır.

Kadınların çalışma yaşamında daha fazla yer almasına paralel olarak çalışan kadın yeniliklere, öğrenmeye ve denemeye açık, kendisine sunulan seçeneklerin farkında olan, bilinçli bir tüketici kimliği kazanmıştır. Estetik ve güzel görünme duygusu, moda, yenilik arayışı gibi faktörlerin etkisi ile kadınların giysi ihtiyaçlarının çeşitlilik kazanarak artması, kadınları bu alanda önemli bir tüketici kitlesi haline getirmiş, bu durum kadınlara yönelik hazır giyim üretiminin artmasına neden olmuştur. Tüm ürünlerde olduğu gibi giyim ürünlerinde de üretim öncesi, üretim süreci ve kullanım sonrası atıklar, çevresel sorunların artmasına neden olmakla birlikte ülke ekonomisinde de kayıplarla yol açmaktadır. Bu nedenle kullanılmayan giysilerin ikinci el kullanım, yeniden kullanım, geri dönüşüm gibi yöntemler kullanılarak değerlendirilmesi bireysel olduğu kadar toplumsal katkıları açısından da önemlidir.

Tüketicilerde çevresel tekstil bilincinin artması ile birlikte, birçok tekstil üreticisi, konfeksiyon imalatçısı ve satıcılarının, ürünlerini pazarlarken eko etiketini hatırlatan, eko koleksiyonları içinde zehirli madde bulundurmayan, "çevre dostu", "zehirsiz", "tabii" gibi terimleri ürünlerinde kullanarak avantaj sağlamaya çalıştıkları izlenmektedir (Özgün, 2004; 81). Birçok firma, tüketicilerin sağlık ve çevreye olan duyarlılığını artırmak, bu yönde zararlı olmayan ürünleri tercih etmeye yönlendirmek amacıyla Eko-Etiket

kullanılmaktadır. Bu çalışma, ekolojik ürünlere yönelme çabalarına katkıda bulunmak açısından da önem taşımaktadır.

Kullanılmayan giysilerin farklı değerlendirme yöntemleri ile atık konumundan kurtularak çevresel ve ekonomik değere dönüştürülmesi; sera gazı salınımının azalmasına, emek ve enerji tasarrufuna, sınırlı doğal kaynakların korunmasına, çöp alanlarının genişlemesini engelleyerek kullanılabilir alan yaratılmasına, kısacası geleceğe ve ekonomiye yatırım yapılmasına katkı sağlayacaktır.

Çevre sorunları, toplumsal bir olgudur. Gerek ortaya çıkışı, gerekse ciddi boyutlara ulaşması süreci itibariyle çevre sorunlarının temelinde bir zihniyet değişimi olduğu görülür. Zihniyet değişimi bilim ve teknolojinin yanı sıra toplumu da biçimlendirmektedir. Dolayısıyla, çevre sorunlarının anlaşılması için sorunun öncelikle toplumsal nitelikli olduğu kabul edilmelidir (Mutlu, 2009; 78). Giyim ürünlerinin tüketiminde önemli bir kitleyi oluşturan çalışan kadınların bu konuda bilinçlenmesi ile öncelikle yetiştirdiği çocuklar ve yakın çevresi olmak üzere diğer insanlarda da farkındalık yaratarak, toplum bu konuda duyarlılık kazanacaktır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, çalışan kadınların konumları gereği giyim tarzlarına daha özen göstermeleri ve modayı takip etme gereğini hissetmeleri, giysi çeşitlerini artırmalarına ve dolayısıyla giysilerinin kullanım ömürlerinin daha kısa olmasına neden olmaktadır. Bu nedenle her yıl gardroplarda bekleyen giysi miktarı çoğalmakta ve yaygın olarak giysi değerlendirme bilincine sahip olunmadığı bilinen toplulumuzda çok miktarda giysi atık olarak çöplüklere gitmektedir. Bu durum ekonomik olarak büyük kayıplara neden olduğu gibi, ekolojik dengeye de zarar vermektedir. Son yıllarda sivil toplum örgütleri ve çevreci örgütlerin toplumu bilinçlendirme çabaları ve küresel ısınma kavramının gündemde olması nedeniyle, özellikle genç kuşak ekolojik giysilere yönelse de bunun yeterli olmadığı bilinmekte, toplumun giysi değerlendirme yöntemleri konusunda daha duyarlı olması gerekmektedir.

Çalışan kadınların ekolojik yaklaşımları ve kullanmadıkları giysilerini nasıl değerlendirdiklerini belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1. Çalışan kadınların giysi alışverişine çıkma sıklıkları ve nedenleri nelerdir?
2. Çalışan kadınların tekstil atıklarının değerlendirilmesine bakış açıları nasıldır?
3. Çalışan kadınlar kullanmadıkları giysilerini nasıl değerlendiriyorlar?

Yöntem ve Araştırma Grubu

Zaman ve metot yönünden incelendiğinde “betimleme”, veri kaynağı ve veri toplama aracı bakımından incelendiğinde “survey” bir araştırma olan bu çalışmanın evrenini kamu kurum ve kuruluşları ile özel sektörde çalışan kadınlar oluşturmaktadır. Ankara, Çorum ve Samsun il merkezi, ilçe ve köylerindeki (okul, sağlık ocağı vb.) kamu ve özel sektörde çalışan 505 kadın örneklem grubunu oluşturmaktadır. Örneklem grubunun yaş, eğitim, medeni durum ve yaşadığı yerleşim birimleri ile ilgili bulgular Tablo 1 ve 2’de sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışan Kadınların Yaş ve Eğitim Durumları

Yaş	Eğitim Durumu										Toplam	
	Ortaokul		Lise		Ön Lisans		Lisans		Lisans Üstü		S	%
	S	%	S	%	S	%	S	%	S	%		
20-25	7	20,6	55	39,9	5	4,1	10	6,0	2	4,5	79	15,6
26-30	3	8,8	20	14,5	20	16,3	35	21,1	12	27,3	90	17,8
31-35	6	17,6	22	15,9	4	3,3	55	33,1	9	20,5	96	19,0
36-40	6	17,6	20	14,5	20	16,3	42	25,3	10	22,7	98	19,4
41-Üstü	12	35,3	21	15,2	74	60,2	24	14,5	11	25,0	142	28,1
Toplam	34	100	138	100	123	100	166	100	44	100	505	100

Çalışan kadınların 20-25 yaş grubunun %39,9’unun lise, 26-30 yaş grubunun %27,3’ünün lisansüstü, 31-35 yaş grubunun %33,1’inin lisans, 36-40 yaş grubunun %25,3’ünün lisans, 41 ve üzeri yaş grubunda olanların ise %60,2’sinin ön lisans mezunu oldukları Tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 2. Çalışan Kadınların Yaşadığı Yerleşim Birimleri ve Medeni Durumları

Yerleşim Birimi	Medeni Durum				Toplam	
	Evli		Bekar		S	%
	S	%	S	%		
Ankara	122	34,1	62	42,2	184	36,4
Çorum	199	55,6	70	47,6	269	53,3
Samsun	37	10,3	15	10,2	52	10,3
Toplam	358	100,0	147	100,0	505	100,0

Tablo 2 incelendiğinde, çalışan kadınlardan evli olanların %55,6'sının ve bekar olanların %47,6'sının Çorum'da yaşadığı tespit edilirken, Ankara'da yaşayan çalışan kadınların %42,2'sinin evli, %34,1'inin ise bekar oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen verilere göre örneklem grubunu oluşturan kadınların büyük bir bölümünün evli olduğu söylenebilir.

Araştırmada kullanılan veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen 3 bölüm ve 22 sorudan oluşan veri toplama aracı ile toplanmıştır. Aracın hazırlanmasında benzer çalışmalardan ve ilgili literatürden yararlanılmıştır. Veri toplama aracının ilk bölümünde çalışan kadınların demografik özellikleri ile ilgili 10, ikinci bölümde çalışan kadınların giysi satın alma davranışları ile ilgili 8, üçüncü bölümde ise çalışan kadınların giysi değerlendirme yöntemleri ile ilgili 4 sorudan oluşan üçlü likert ölçek yer almaktadır.

Araştırmadan elde edilen veriler Sosyal Bilimler İstatistik Paketi (SPSS 15.00) (Statistical Package For Social Sciences) kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin yüzde ve frekans dağılımları alınmış, çalışan kadınların alışveriş yapma neden ve sıklıkları, kullanmadıkları giysilerini değerlendirme hakkındaki görüş ve uygulamaları tablolar halinde sunulmuştur. Örneklem grubunun eğitim, medeni durum ve yerleşim birimleri ile kullanmadıkları giysilerini değerlendirme yöntemleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olup olmadığını belirlemek için Kay-Kare Testi (Chi-Square Test) uygulanarak, veriler $p < .05$ anlamlılık düzeyinde analiz edilmiştir.

Bulgular ve Tartışma

İyi ve özenli giyim düşüncesi, insanların içinde yaşadığı ve olanakları ölçüsünde uygulamaya çalıştığı, olağan ve vazgeçilmez bir istektir (Altunyuva, 1988: 15). Kadınların doğası gereği süslenme ve estetiğe verdikleri önem, giysilerinin renk, biçim ve model özelliklerinin çeşitliliği, giysi tercihlerinin erkeklerden daha geniş kapsamlı olmasına neden olmaktadır (Koca ve Koç, 2008; 172). Kadınların giysi tercihlerinde ve satın alma davranışlarını yönlendirmede kişisel ve çevresel faktörlerin etkili olduğu bilinmektedir. Çalışan kadınların giysi satın alma nedenleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Çalışan Kadınların Giysi Alışverişi Yapma Nedenleri

Giysi Alışverişi Yapma Nedenleri	Hiçbir Zaman		Bazen		Her Zaman		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Kullandığım Giysiler Eskidiğinde	40	7,9	281	55,6	184	36,4	505	100
Yeni Sezon Giysiler Çıktığında	72	14,3	357	70,7	76	15,0	505	100
Farklı ve Yeni Giysiler Giymekten Hoşlandığım İçin	50	9,9	260	51,5	195	38,6	505	100
İhtiyacım Olmasa da Çok Beğendiğim Bir Giysi Gördüğümde	108	21,4	280	55,4	117	23,2	505	100
İhtiyacım Olmasa da Fiyatını Ucuz Bulduğumda	97	19,2	264	52,3	144	28,5	505	100
Sürekli Modayı Takip Ettiğim İçin	285	56,4	196	38,8	24	4,8	505	100
Çevremden Etkilendiğim İçin	241	47,7	234	46,3	30	5,9	505	100
İş Ortamımın Gerekirdiği İçin	72	14,3	309	61,2	124	24,6	505	100
Eşim Farklı Giyinmemi İsteddiği İçin	246	48,7	184	36,4	75	14,9	505	100
Psikolojim Bozuk Olduğu Zaman	205	40,6	260	51,5	40	7,9	505	100
Özel Günler İçin (Bayram, Yılbaşı, Doğum Günü)	49	9,7	328	65,0	128	25,3	505	100

Tablo 3 incelendiğinde giysi satın alan çalışan kadınların %56,4'ünün modayı takip etmediği, %48,7'sinin eşinin isteklerinden etkilenmediği ve %47,7'sinin ise çevresinden etkilenmediği tespit edilmiştir. Ancak örneklem grubunun %38,6'sının farklı ve yeni giysiler giymekten hoşlandıkları için giysi alışverişi yapmaları dikkat çekici bir oran olarak görülmektedir. İnsanların kişisel özelliklerini yansıttasının

yanı sıra, statü belirleyici özelliği de olan giysiler, kadınların seçimine özen gösterdikleri ve çoğu zaman destek alma gereği duydukları bir yaşamsal gereksinim olarak görülmesine rağmen (Koca ve Koç, 2008; 172), çalışan kadınların önemli bir oranda, sürekli değişen modanın ve içinde buldukları sosyal çevrenin etkisiyle giysi satın almamaları, ekonomik açıdan olduğu kadar ekolojik açıdan da olumlu bir yaklaşım olarak görülmektedir.

Tablo 3'e göre çalışan kadınların %70,7'sinin bazen yeni sezon giysiler çıktığında, %65'inin bazen özel günler için (bayram, yılbaşı, doğum günü) ve %55,6'sının bazen kullandıkları giysiler eskidiğinde giysi satın aldıkları görülmektedir. İnsanları yeni kıyafet almaya ve giymeye iten bir neden, güç ve statü mesajları verme isteğidir. Birçok kimse işte ya da toplantıda diğer insanları etkilemenin gerekli olduğuna inanmakta, bunun içinde yeni kıyafet kullanmaya özen göstermektedir (Çivitci ve Dindar, 2006; 231). Bu nedenle çalışan kadınların yeni sezon giysileri satın alma isteklerinin beklenen bir sonuç olduğu ve her sezon farklı giysiler üretme çabası içinde olan işletmelerin, üretim miktarlarını belirlemelerinde yönlendirici olacağı düşünülmektedir.

Çalışan kadınların %38,6'sının her zaman farklı ve yeni giysiler giymekten hoşlandıkları için, %36,4'ünün her zaman kullandıkları giysiler eskidiğinde ve %28,5'inin her zaman ihtiyacı olmasa da fiyatını ucuz bulduğunda giysi satın aldığı görülmektedir. Çalışan kadınların önemli bir kısmının giysileri eskidiğinde yeni giysi satın aldıklarını belirtmelerine rağmen, farklı, yeni ve beğenilerine hitap eden giysileri uygun fiyatlarda buldukları zaman, ihtiyaçları olmasa da giysi satın alma eğiliminde olmaları gardıroplarda ikinci planda kalan giysileri artıracığı şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 4. Çalışan Kadınların Giysi Alışverişine Çıkma Sıklıkları

Giysi Alışverişine Çıkma Sıklığı	S	%
Her Ay	29	5,7
Ayda Birkaç Kez	27	5,3
Yılda Birkaç Kez	46	9,1
Sezonda	23	4,6
Sezon Sonu İndirimlerinde	103	20,4
İhtiyacım Olduğunda	180	35,6
Bütçem Uygun Olduğunda	42	8,3
Beğendiğim Giysi Olduğunda Her Zaman	55	10,9
Toplam	505	100

Tablo 4 incelendiğinde, çalışan kadınların %35,6'sının ihtiyacı olduğunda, %20,4'ünün sezon sonu indirimlerinde, %10,9'unun her zaman beğendiği bir giysi gördüklerinde satın aldıkları tespit edilmiştir. Örneklem grubunun ihtiyacı olduğunda ve sezon sonu indirimlerinde giysi alışverişi yapma seçeneğinde yoğunlaşmaları; kadınların her sezon giysi ihtiyaçlarının doğabileceği ve dolayısıyla giysilerinin çeşitliliğinin artacağı şeklinde düşünülebilir. Bu durumda önemli olan, yeni giysi satın alındığında diğer giysilerin kullanıma veya değerlendirilme durumunun nasıl olduğudur.

Tablo 5. Çalışan Kadınların Yeni Giysi Aldıklarında Diğer Giysilerini Kullanma Durumları

Yeni Giysi Alma Durumu	S	%
Yenilerle Birlikte Eskilerimi de Giyerim	470	93,1
Sadece Yeni Aldığım Giysileri Giyerim	13	2,6
Eskilerimi Giymem Ama Saklarım	7	1,4
Eski Giysilerimi Hemen Elden Çıkarırım	15	3,0
Toplam	505	100,0

Tablo 5 incelendiğinde çalışan kadınların %93,1'inin yeni giysi aldıkları zaman eski giysilerini de kullandıkları, %3'ünün eski giysilerini hemen elden çıkardıkları, %2,6'sının sadece yeni aldıkları giysilerini giydikleri ve %1,4'ünün eski giysilerini giymedikleri halde sakladıkları tespit edilmiştir. Örneklem grubunun büyük çoğunluğunun yeni giysilerle birlikte eskilerini de giymeye devam etmeleri olumlu bir sonuç olmasına rağmen, bireyin fiziksel değişiklikleri ve moda gibi yeniye yönelik beğenilerinin baskınlığı sonucu birkaç yıl sonra atıl duruma gelecek olan giysilerin değerlendirilmesi ekonomik ve ekolojik açıdan bir sorun olarak düşünülmelidir.

Çivitci ve Dindar (2006) araştırmalarında, bazı tüketicilerin bir modanın üstünde kararsız olma veya geçici moda nedeniyle, elbise dolabında hiç kullanılmamak üzere yerini alacak birçok giysi satın aldıklarını belirtmişlerdir. Çalışan kadınların giymedikleri giysilerini elden çıkarmayıp saklamaları bu görüşü destekler niteliktedir.

Tablo 6. Çalışan Kadınların Kullanılmayan Giysilerin Değerlendirilmesi Hakkındaki Görüşleri

Örneklem Grubunun Kullanılmayan Giysileri Değerlendirme Hakkındaki Görüşleri	Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Toplam	
	S	%	S	%	S	%	S	%
Kullanılmayan Giysilerin Atılmasının Ülke Ekonomisine Zarar Verdiğini Düşünüyorum (Ekonomik Açıdan)	30	5,9	117	23,2	358	70,9	505	100
Kullanılmayan Giysilerin Atılmasının Ekolojik Dengeye Zarar Verdiğini Düşünüyorum (Atıkların İçme Suyuna Verdiği Zararlar, Havaya Verdiği Zararlar ve Çöp Alanı Sorunu)	26	5,1	131	25,9	348	68,9	505	100
Kullanılmayan Giysilerin Geri Dönüşümle Yeni Bir Ürüne Dönüştürülmesinin Yeni İş Sahası Yaratacağını Düşünüyorum	32	6,3	133	26,3	340	67,3	505	100
Kullanılmayan Giysilerin Farklı Yollarla Değerlendirilmesinin Sosyal Bir Sorumluluk Olduğunu Düşünüyorum	16	3,2	110	21,8	379	75,0	505	100
Kullanılmış Giysilerin Çöplüklere Atılmasının Çöp Alanlarının Genişlemesine Neden Olduğunu Düşünüyorum	55	10,9	113	22,4	337	66,7	505	100
Ülkemizde Kullanılmayan Giysilerin Değerlendirilmesi Konusunda Yeterli Çalışmanın Olduğunu Düşünüyorum	247	48,9	174	34,5	84	16,6	505	100
Belediyelerin ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Bu Konuda Yeterli Çalıştığını Düşünüyorum	284	56,2	185	36,6	36	7,1	505	100
Kullanılmış Giysileri Değerlendirmede, Kadınların Yeterince Bilinçli Olduğunu Düşünüyorum	149	29,5	293	58,0	63	12,5	505	100
Hazır Giyim Ürünlerinin Ucuz Olmasının, Değerlendirme Yöntemlerinin Daha Az Olmasına Neden Olduğunu Düşünüyorum	68	13,5	304	60,2	133	26,3	505	100
Giysi Değerlendirme Yöntemlerini Kullanmada Ev Kadınlarının Çalışan Kadınlardan Daha Başarılı Olduğunu Düşünüyorum	140	27,7	241	47,7	124	24,6	505	100
Giysi Değerlendirme Yöntemlerini Kullanmada Maddi Durumu Düşük Olanların Daha Başarılı Olduğunu Düşünüyorum	52	10,3	244	48,3	209	41,4	505	100
Kullanılmış Giysileri Değerlendirme Konusunda, Çalışan Kadınların İş Ortamındaki Arkadaşlarıyla İşbirliği İçinde Olduklarını Düşünüyorum	192	38,0	215	42,6	98	19,4	505	100
Her Semtte veya İlçede Kullanılmış Giysilerin Verebileceği Bir Kurumsal veya Özel Birim Olduğunu Düşünüyorum	219	43,4	188	37,2	98	19,4	505	100

Tablo 6 incelendiğinde, çalışan kadınların %70,9'unun kullanılmayan giysilerin atılmasının ülke ekonomisine, %68,9'unun ekolojik dengeye zarar verdiğini düşündükleri tespit edilmiştir. Ayrıca, küçük oran da olsa da özellikle sosyal yaşam içinde belirli yere sahip olan çalışan kadınların, kullanılmayan giysilerin atılmasının ülke ekonomisine ve ekolojik dengeye zarar vermeyeceğini düşünmeleri ve bu konuda kararsız olmaları, toplumun bu konuda yeterli duyarlılığa sahip olmadığını düşündürmektedir.

Autio ve Wilska (2003) genç tüketicilerin çevreye karşı tutumları ile ilgili çalışmalarında, tüketicilerin büyük bir çoğunluğunun tüketim davranışlarında çevresel problemlerin farkında olmalarına rağmen bilinçli alışveriş yapmadıklarını vurgulamıştır. Tablo 4 ve tablo 5'in sonuçları dikkate alındığında, çevre konusunda yeterli derecede duyarlılığa sahip olduğu düşünülmeyen örneklem grubunun önemli bir çoğunluğunun, ekonomik ve ihtiyacını karşılayacak şekilde giysi satın alma davranışına sahip olmaları ve yeni giysilerinin yanında eskilerini de kullanmaları olumlu bir sonuçtur.

Çalışan kadınların %67,3'ünün kullanılmayan giysilerin geri dönüşümle yeni bir ürüne dönüştürülmesinin yeni iş sahası yaratacağını, %75'inin kullanılmayan giysilerin farklı yollarla değerlendirilmesinin sosyal bir sorumluluk olduğunu belirtmeleri, konuya duyarlılık açısından olumlu bir

yaklaşım olarak değerlendirilebilir. İşsizliğin arttığı ve doğal kaynakların hızla azaldığı günümüzde giyilmeyen giysilerin değerlendirilmesi amacıyla kurulan işletmelerin istihdam açısından da önemli olduğu söylenebilir. Çevresel olumsuzlukları en aza indirmek, işletmelerin toplumsal sorumluluklarının belki de en önemlisidir. İşletmeler bu sorumluluklarını yerine getirebilmek için üretim yönetimine ilişkin kararlarda çevre konularına duyarlı yaklaşımlar göstermeli ve üretim fonksiyonu ile çevre konularını birlikte değerlendirmelidir.

Örneklem grubunun %66,7'si kullanılmış giysilerin çöpe atılmasının çöp alanlarının genişlemesine neden olduğunu, %48,9'unun ülkemizde kullanılmayan giysilerin değerlendirilmesi konusunda yeterli çalışmanın olmadığını, %56,2'sinin kullanılmayan giysilerin değerlendirilmesi konusunda belediyelerin ve sivil toplum kuruluşlarının yeterli çalışma yapmadıklarını belirtmeleri düşündürücüdür. Güngör ve arkadaşlarının çalışmalarında (2009) tekstil sektörü ile ilgili çevresel zararlar ve geri dönüşüm çalışmalarının daha çok üretim süreçlerinde ortaya çıkan kimyasal atıkların ve kirli suların arıtılmasına yönelik çalışmalar olup, katı atıkların değerlendirilmesi ile ilgili bilimsel ya da pratik çalışma sayısının son derece sınırlı olduğunu belirtmeleri bu düşünceleri desteklemektedir.

Tablo 6 incelendiğinde, kullanılmış giysileri değerlendirmede kadınların yeterince bilinçli oldukları konusunda örneklem grubunun %58'inin kararsız ve % 29,5'inin olumsuz görüş belirtmesi, bu konuya duyarlılık yaratılması için bazı çabaların gerektiğini ortaya koymaktadır. Doğal kaynakların sınırsız olmadığı, dikkatli kullanılmadığı takdirde bir gün bu kaynakların tükeneceğinin vurgulandığı eğitici programların toplumda farkındalık yaratmak açısından önemli olabileceği düşünülmektedir.

Örneklem grubunun büyük çoğunluğunun giysi değerlendirme yöntemlerini kullanmada ev kadınlarının çalışan kadınlardan daha başarılı oldukları konusunda kararsız olmaları (%47,7) ve bu konuda maddi durumu düşük olanların daha başarılı olduğu (%41,4) görüşünü belirtmeleri, boş zamanları daha fazla olan ev kadınlarının bu konuda daha aktif olabilecekleri düşüncesinin aksine ekonomik şartların kullanılmış giysilerin değerlendirilmesinde daha etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir. Aynı zamanda çalışan kadınların %43,4'ünün yakın çevrelerinde kullanılmış giysileri verebilecekleri bir kurumsal veya özel birim olmadığını belirtmeleri, bu alandaki duyarlılığın artırılmasında toplumsal bir strateji oluşturulmasının yönlendirici olacağı düşünülmektedir.

Tablo 7. Örneklem Grubunun Kullanmadığı Giysilerini Değerlendirme Durumları

Giymediğiniz Giysilerinizi Nasıl Değerlendirirsiniz	Hiçbir Zaman		Bazen		Her Zaman		Toplam		p- x ²		
	S	%	S	%	S	%	S	%	Eğitim Düzeyi	Medeni Durum	Yerleşim Birimi
Model Değişikliği Yaparak	276	54,7	207	41,0	22	4,4	505	100	0,006* 17,980	0,009* 9,497	0,330 4,610
Evdeki Diğer Fertlerin Özelliklerine Göre Giysileri Onlara Uyarlayarak	275	54,5	198	39,2	32	6,3	505	100	0,001* 22,945	0,043* 6,315	0,525 3,202
Giysileri Giyebilecek Kişilere Vererek	13	2,6	155	30,7	337	66,7	505	100	0,000* 33,888	0,234 2,902	0,091 8,012
Çöpe Atarak	398	78,8	96	19,0	11	2,2	505	100	0,000* 33,325	0,303 2,387	0,573 2,913
Yarakarak	446	88,3	51	10,1	8	1,6	505	100	0,000* 42,639	0,365 2,106	0,820 1,536
İkinci El Giysi Olarak Satışa Sunarak	447	88,5	45	8,9	13	2,6	505	100	0,000* 67,268	0,042* 6,363	0,745 1,952
İleride Kullanılır Düşüncesiyle Saklayarak	108	21,4	374	74,1	23	4,6	505	100	0,489 5,438	0,006* 10,096	0,037* 10,232
Temizlik Bezi Olarak Kullanarak	174	34,5	297	58,8	34	6,7	505	100	0,000* 31,102	0,040* 6,463	0,537 3,124
Hayır Kurumlarına Bağışlayarak	113	22,4	280	55,4	112	22,2	505	100	0,026* 14,317	0,002* 12,365	0,689 2,257

Tablo 7 incelendiğinde, çalışan kadınların %66,7'sinin her zaman giymedikleri giysilerini giyebilecek kişilere vererek değerlendirmeleri, çöpe atma ve yakma gibi çevreye zarar verecek yöntemleri genelde kullanmamaları olumlu bir sonuç olarak görülmektedir. Koch ve Domina (1999) çalışmalarında tüketicilerin, giysilerin atık olarak orijinal değerlerinin bir kısmını kurtarmaktan ziyade, ihtiyacı olan kişilere yardım ederek içsel ödüllenemeye motive olduklarını belirtmeleri tablo 7'nin sonucunu destekler niteliktedir.

Ayrıca, çalışan kadınların önemli bir kısmının kullanmadıkları giysilerini hayır kurumlarına bağışlamaları aynı şekilde olumlu olduğu kadar, toplumun diğer bireylerine de örnek teşkil edebileceği düşünülmektedir. Çünkü, çevreci ve doğru tüketim öncelikli olarak çevresel problemler hakkında bilinçli olmayı gerektirir. Bu bilinç kişinin bilgilene arzusunun ve öz kontrol derecesini gösterir ve tüketiciler kişisel tüketim davranışlarının çevreye verdiği zararın farkındadırlar.

Örneklem grubunun %54,7'sinin giymedikleri giysilerinde model değişikliği yapmadıkları ve %54,5'inin evdeki diğer fertlerin özelliklerine göre giysileri onlara uyarlamadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kadınların önemli bir kısmının giymedikleri giysilerini bazen model değişikliği yaparak (%41) ve evdeki diğer fertlerin özelliklerine göre giysileri onlara uyarlayarak (%39,2) değerlendirdikleri görülmektedir. Çalışan kadınların boş zamanlarının, konuya ilgilerinin ve el becerilerinin artırılmasına yönelik çabalarla bu yönde uygulamaların artırılabilirliği düşünülmektedir.

Tablo 7 incelendiğinde çalışan kadınların %74,1'inin giymedikleri giysilerini bazen ilerde kullanılır düşüncesiyle saklayarak ve %58,8'inin bazen temizlik bezi olarak kullanarak değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Giyim, kullanım amacına, mevsime, ekonomik durum gibi birçok faktöre bağlı olduğu gibi içinde bulunulan çevreye, zamana, moda ve beğenilere göre de değişiklik arz etmeye başlamıştır. Bir giysinin uzun süre giyilmediği halde elde tutulması modasının geçmesine neden olacağından, giyside model değişikliği yapılsa da evdeki diğer fertler onu giymek istemeyebilir. Bu gibi nedenlerden dolayı giysilerin çok uzun yıllar saklanmaması modası geçmeden değerlendirilmesi gerekir.

Tekstil sektörü, hem insan gücü kullanımı, hem de tüketim potansiyeli olarak dünyanın en büyük sektörlerinden birisidir. Tekstil ürünlerinin üretiminden kullanımına ve geri kazanımına kadar geçen süreçte, geri kazanılabilir veya kazanılamayan birçok katı ve sıvı atık meydana gelmekte, çevreyle etkileşim ortaya çıkmaktadır (Güngör vd., 2009; 203). Kullanılmayan giysilerin yukarıdaki yöntemlerden bir veya birkaçı uygulanarak değerlendirilmesinin çevreye büyük fayda sağlayacağı söylenebilir.

Kay-kare testi sonuçlarına göre, çalışan kadınların eğitim durumları ile “ileride kullanılır düşüncesiyle saklama” seçeneği hariç, tüm değerlendirme yöntemleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu Tablo 7'de görülmektedir. Kadınların medeni durumları ile “giysileri giyebilecek kişilere verme”, “çöpe atma”, “yakma” yöntemleri hariç diğer değerlendirme yöntemleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çalışan kadınların yaşadıkları yerleşim birimleri ile sadece giysilerini “ileride kullanılır düşüncesiyle saklayarak” değerlendirme yöntemi arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu Tablo 7'de gözlenmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Çalışan kadınların ekolojik yaklaşımları ve kullanmadıkları giysilerini nasıl değerlendirdiklerini belirlemeyi amaçlayan araştırma sonuçlarına göre;

- Çalışan kadınların %70,7'sinin bazen yeni sezon giysiler çıktığında giysi satın aldıkları, %56,4'ünün giysi alışverişlerinde sürekli modayı takip etmedikleri ve çalışan kadınlardan %38,6'sının farklı ve yeni giysiler giyinmekten hoşlandıkları için giysi satın aldıkları tespit edilmiştir.
- Çalışan kadınların %35,6'sının ihtiyaçları olduğunda, %20,4'ünün sezon sonu indirimlerinde giysi alışverişine çıktıkları tespit edilirken, %10,9'unun her zaman beğendikleri giysi olduğunda giysi satın aldıkları tespit edilmiştir.
- Çalışan kadınların %93,1'inin yeni giysi aldıklarında eskilerini de birlikte giydikleri tespit edilirken, %66,7'sinin giymedikleri giysilerini giyebilecek kişilere vererek değerlendirdikleri tespit edilmiştir.
- Araştırma sonuçlarına göre çalışan kadınların %70,9'unun kullanılmayan giysilerin atılmasının ülke ekonomisine zarar verdiğini düşündükleri (ekonomik açıdan) sonucuna ulaşırlarken ve çalışan kadınlardan %71,5'inin kullanılmayan giysilerin çevrede ihtiyacı olanlara verilerek değerlendirilmesi gerektiğini düşündükleri tespit edilmiştir.

- Çalışan kadınların %88,5'inin giymedikleri giysilerini ikinci el giysi olarak satışa sunmadıkları, %74,1'inin bazen ilerde kullanılır düşüncesiyle giymedikleri giysilerini sakladıkları ve %66,7'sinin giysileri giyebilecek kişilere vererek değerlendirdikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Modanın insanlar üzerindeki psikolojik etkisi birçok araştırma tarafından ortaya konmuştur. Çalışan kadınların büyük bir çoğunluğu artık giysi alışverişini psikolojik tatmin sağlamak için yapmaktadır. Bu çevreye ve ekonomiye büyük zararlar vermektedir. Çalışan kadınlara ekoloji bilincinin geliştirilmesi ve kullanılmayan giysilerin değerlendirilmesi ile ilgili olarak eğitim verilmeli, medya ve ağırlıklı olarak televizyon programları aracılığıyla özellikle çalışan kadınlar bilinçlendirilmelidir.

Gereğinden fazla alınan ve kullanılmayan giysiler, doğal kaynaklar, enerji ve emek açısından olduğu kadar, çevresel sorunlara etkisi açısından da bir ülke için önemli bir kayıptır. Sanayi sektörü, bir yandan daha çok üreterek ekonomik gelişmeyi ve kalkınmayı sağlarken, diğer yandan, üretim sonucu ortaya çıkan atıkları azaltmak için çare bulmak; başka bir deyişle gelişmeyi çevre ile uyumlu sürdürülebilir bir anlayışla gerçekleştirmek zorundadır.

Giyilmeyen giysiler çevreye zarar vermeyecek şekilde çeşitli teknolojiler kullanılarak dönüştürülmelidir. Başta kadınlar olmak üzere tüm toplum bu zararı önlemek için geri kazanım ve yeniden kullanım teknolojilerinin önemi hakkında bilgilendirilmelidir. Sivil toplum kuruluşlarının konuya duyarlı davranması gerektiği kadar, bu konuda devletin bir strateji planının olmasının toplumda farkındalık yaratma açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Ağdağ, O. N. ve Kırımhan, S. (1999). "Denizli Organize Sanayi Bölgesi'nde Endüstriyel Katı Atık Durumu ve Geri Kazanımı", **DEÜ Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi**, sayı:2, s.47-58.

Altunyuva, Ş. **Kadın Giyimi ve Temel Dikiş**, Ankara, Timasat Yayınevi, 1988.

Autio, M. and Heinonen, V. (2004). "To consume or not to consume? Young people's environmentalism in the affluent Finnish society", **Young Nordic Journal of Youth Research**, SAGE Publications, 12(2), p.137-153

Autio, M. and Wilska, T. A. (2003). "Green girls and irresponsible boys – young consumers' attitudes towards environment", **Nuorisotutkimus**, 21(2), p. 3-18.

Budak, S. **Avrupa Birliği ve Türk Çevre Politikası**, İstanbul, Buke Yayınları, 2000.

Çivitçi, Ş. ve Dindar, H. (2006). "Sık Giysi Satın Alan Tüketicilerin Kişilik Özellikleri", **Tekstil ve Konfeksiyon**, sayı:4, s.230-235.

Demircanlı, Ü. (1998). "Ekolojik Üretim ve Çevre İlişkileri", **Tekstil Konfeksiyon**, sayı: 2, s.17-29.

Güngör, A. Palamutçu, S. ve İkiz, Y (2009). "Pamuklu Tekstiller ve Çevre: Bir Bornozun Yaşam Döngü Değerlendirmesi", **Tekstil ve Konfeksiyon**, sayı:3, s.197-205.

Gürer C. (2005). "Atık mermer parçalarının bitümlü yol kaplamalarında değerlendirilmesi", **Yüksek Lisans Tezi**, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yapı Eğitimi Anabilim Dalı.

Koca, E. ve Koç, F. (2008). "Çalışan Kadınların Giysi Seçimleri ve Renk Tercihleri" **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı:7, s.171-200.

Koch, K. and Domina, T. (1999). "Consumer Textile Recycling as a Means of Solid Waste Reduction" **Family and Consumer Sciences Research Journal**, 28(3), p. 3-17.

Kozak, M. (2010). "Tekstil Atıkların Yapı Malzemesi Olarak Kullanım Alanlarının Araştırılması", **Yapı Teknolojileri Elektronik Dergisi**, sayı:6, s.62-70.

Kurtoğlu N. ve Şenol D. (2004). "Tekstil ve Ekolojiye Genel Bakış, Karsinojen ve Alerjik Etki Yapabilen Tekstil Kimyasalları", **K.S.Ü. Fen ve Mühendislik Dergisi**, sayı:7, s.26-38.

Mutlu, A. (2009). "Türkiye'de Çevre Sorunları Literatürünün Baskın Niteliği ve Sosyal Bilimler Yaklaşımının Gerekliği", **Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi**, sayı:1, s.74-84.

Osgerby, B. **Youth in Britain since 1945**, Oxford: Blackwell, 1998.

Özdemir, F. (2003). "Üniversite öğrencilerinin giyim harcamalarında reklamları etkileri", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Üretim Yönetimi ve Pazarlama Bilim Dalı.

Özgün, M. (2004). **Küreselleşme Kıskaçındaki Türk Tekstil Sektörü Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, <http://www.ekocerceve.com/img/haberler/TEKSTLRAPORU-Mahmut.doc> adresinden 1 Ocak 2006’ da alınmıştır.

Seventekin, N. ve Özerdem, A. (1998). “Ekolojik Açıdan Boyarmaddeler”, **Tekstil ve Konfeksiyon Dergisi**, sayı: 4, s.4-18.

URL <http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.doc>. 07-02-2010

Yıldızbaş, F. (2007). “Karaman İlinde Atık Geri Dönüşümü ve Ekonomik Faydalar”, **Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F.Dergisi**, Yerel Ekonomiler Özel Sayısı, s.185-194.

Yücel, M. ve Ekmekçiler, Ü. S. (2008). “Çevre Dostu Ürün Kavramına Bütünsel Yaklaşım; Temiz Üretim Sistemi, Eko-Etiket, Yeşil Pazarlama”. **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı: 7, s.320-333.